

Орган парткому, ректорату,
комітету ЛКСМУ та профкому
Одеського ордена Трудового
Червоного Прапора
державного університету
ім. І. І. Мечникова

РІК ВИДАННЯ
XXXVII

№ 5 (1025)

19 ЛЮТОГО

1971 р.

Ціна 2 коп.

ЗА ПІ ПРАВДИ

ПЛАНИ ПАРТІЇ—ПЛАНИ НАРОДУ

ЛЕНІНСЬКИМ КУРСОМ

О ПУБЛІКОВАНО постанову ЦК КПРС «Про проект Директив XXIV з'їзду КПРС по п'ятирічному плану розвитку народного господарства СРСР на 1971—1975 роки». Схвалений ЦК КПРС проект надруковано в газетах. Вирішено провести його обговорення в партійних організаціях, на зборах трудящих і в пресі.

Проект Директив XXIV з'їзду КПРС — документ величезної політичної і державної ваги. Розроблений на основі глибокого наукового аналізу радянської економіки, з врахуванням сучасного рівня її розвитку і досягнень науково-технічного прогресу, він являє собою розгорнуту програму дальшого неухильного піднесення народного господарства нашої країни, підвищення життєвого рівня радянського народу. В ньому дістає яскраве втілення ленінська генеральна лінія нашої партії, яка виражає корінні інтереси радянського народу і впевнено веде його від рубежу до рубежу по шляху комуністичного будівництва.

За роки минулої, восьмої, п'ятирічки трудящі нашої Батьківщини під керівництвом партії добились нових великих успіхів у розвитку всіх галузей народного господарства, у розв'язанні соціалістичних завдань, у підвищенні матеріального і культурного рівня життя радянських людей. Директиви XXIII з'їзду КПРС за найважливішими економічними і соціальними показниками успішно виконано. Народне господарство СРСР у цей період розвивалося високими темпами і більш ефективно, ніж у попередній п'ятирічці. Істотно прискорились темпи зростання життєвого рівня населення. Зміцнілись морально-політична єдність радянського суспільства, братерство народів СРСР, їх згуртованість навколо Комуністичної партії та її ленінського Центрального Комітету. Набрала дальшого розвитку соціалістична демократія. Зміцнилась оборонна могутність країни. Ще міцнішими стали позиції й авторитет Радянського Союзу на міжнародній арені.

У проекті Директив XXIV з'їзду КПРС визначено основні напрями економічного розвитку країни, перспективні завдання на нову п'ятирічку. Ці завдання справді грандіозні. Дев'ятий п'ятирічний план буде важливим етапом в дальшому просуванні радянського суспільства по шляху до комунізму, будівництві його матеріально-технічної бази, зміцненні економічної та оборонної могутності країни. «Головне завдання п'ятиріччя полягає в тому, — підкреслюється в проекті ЦК КПРС, — щоб забезпечити значне піднесення матеріального і культурного рівня життя народу на основі високих темпів розвитку соціалістичного виробництва, підвищення його ефективності, науково-технічного прогресу і прискорення зростання продуктивності праці».

Виходячи з основних завдань нової п'ятирічки, партія намічає: здійснити широку програму соці-

альних заходів; прискорити темпи науково-технічного прогресу і забезпечити здійснення єдиної технічної політики; всебічно розвивати фундаментальні і прикладні наукові дослідження і швидше впроваджувати їх результати у народне господарство; послідовно розвивати співробітництво з соціалістичними країнами, велико сприяти зміцненню світової системи соціалізму.

Найважливішого значення надає партія зміцненню економічної могутності країни. Основне завдання промисловості в новому п'ятиріччю полягає в розширенні й удосконаленні індустріальної бази розвитку соціалістичної економіки. Передбачається забезпечити високі темпи зростання і пропорційний розвиток суспільного виробництва, особливо сільського господарства, легкої і харчової промисловості, значно підвищити ефективність усіх галузей народного господарства. Національний дохід зростає за п'ятиріччя на 37—40 процентів, при цьому не менш як 80 процентів його приросту буде одержано за рахунок збільшення продуктивності праці.

Розвиток усіх галузей індустрії тісно пов'язується з інтересами найповнішого задоволення життєвих потреб радянського народу, намічається швидше зростання і підвищення питомої ваги промисловості, яка виробляє товари народного споживання, а також сировину, машини і устаткування для їх випуску. Виробництво промислової продукції за п'ятиріччя має зрости на 42—46 процентів, у тому числі виробництво засобів виробництва на 41—45 процентів, а предметів споживання — на 44—48 процентів.

Вражають увагу висоти, яких досягнуть різні галузі промисловості. Планується довести виробництво електроенергії до 1.030—1.070 мільярдів кіловат-годин, видобуток нафти — до 480—500 мільйонів тонн, газу — до 300—320 мільярдів кубометрів, вугілля — до 685—695 мільйонів тонн, виплавку сталі — до 142—150 мільйонів тонн. Виробництво продукції нафтопереробної промисловості збільшиться в 1,5 раза, хімічної і нафтохімічної — в 1,7 раза. По машинобудуванню і металобробці випуск продукції зростає в 1,7 раза, в тому числі товарів народного споживання — у 2,2 раза. Передбачено швидке піднесення виробництва в легкій, харчовій, м'ясо-молочній, рибній, лісовій, деревообробній та інших галузях промисловості.

Партія розробила й успішно здійснює широку програму дальшого зростання сільськогосподарського виробництва. У новій п'ятирічці належить збільшити середньорічний обсяг виробництва сільськогосподарської продукції порівняно з попереднім п'ятиріччям на 20—22 проценти, забезпечивши повніше задоволення зростаючих потреб населення в продуктах харчування і промисловості в сировині. Вирішальна умова виконання цього завдання — всебічне

зміцнення матеріально-технічної бази сільського господарства, послідовне здійснення курсу на його інтенсифікацію.

У проекті директив намічено конкретні заходи, виконання яких забезпечить повсюдне зростання врожайності полів і продуктивності тваринництва, підвищення якості продуктів і сільськогосподарської сировини. Буде збережено принцип твердих планів заготівель сільськогосподарських продуктів і заохочення господарств за надплановий продаж їх державі шляхом застосування підвищених цін. Намічено довести до 1975 року поставки мінеральних добрив до 72 мільйонів тонн і кормових фосфатів до 3 мільйонів тонн, ввести за п'ятиріччя в експлуатацію 3 мільйони гектарів нових зрошуваних земель. Село одержить додатково 1.700 тисяч тракторів, 1.100 тисяч вантажних автомобілів, багато іншої техніки. Зростає електроозброєність сільського господарства, продуктивність праці в колгоспах і радгоспах підвищиться на 37—40 процентів.

Один з важливих факторів успішного економічного будівництва — розвиток транспорту і зв'язку. У новій п'ятирічці буде підвищено потужності і маневреність транспортної системи. Вантажкооборот усіх видів транспорту збільшиться на 32—35 процентів. Багато належить зробити для удосконалення роботи зв'язку, радіомовлення і телебачення.

У діяльності нашої партії на першому плані завжди стоїть її програмна мета, втілена в народному лозунгу: «Все в ім'я людини, для блага людини». Ця найвища мета приймає і проект директив на нову п'ятирічку. Передбачається розгорнута система заходів, які забезпечать нове, істотне піднесення життєвого рівня народу. Реальні доходи в розрахунок на душу населення зростуть приблизно на 30 процентів, середня заробітна плата робітників і службовців підвищиться на 20—22 проценти, оплата праці колгоспників у громадському господарстві колгоспів — в середньому на 30—35 процентів. Намічено дальше підвищення мінімальної заробітної плати. Суспільні фонди споживання зростуть на 40 процентів. Ці кошти підуть на поліпшення охорони здоров'я, розвиток народної освіти, підготовку кадрів і виховання дітей, підвищення пенсій робітникам, службовцям, колгоспникам, стипендій учням і студентам.

Зростанню добробуту радянського народу сприятимуть збільшення товарних ресурсів, повніше насичення ринку високоякісними товарами в потрібному асортименті, розширення обсягу послуг, що надаються населенню. Проект передбачає забезпечити стабільність державних роздрібних цін на товари народного споживання, провадити зниження цін на окремі види товарів в міру напромадження товарних ресурсів. Відповідно до зростання доходів населення і

розширення виробництва предметів споживання роздрібний товарооборот збільшиться в 1,4 раза. Партія послідовно і безустанно дбає про поліпшення житлових умов населення. У новій п'ятирічці планується збудувати за рахунок усіх джерел фінансування житлові будинки загальною площею 565—575 мільйонів квадратних метрів проти 518 мільйонів у минулому п'ятиріччі. Це значить, що у нас в країні по суті справи йде процес оновлення житлового фонду і до ста з лишком мільйонів радянських людей, які справили новосілля за останнє десятиріччя, прибудується ще десятки мільйонів громадян.

Для виконання намічених завдань по розвитку економіки, зростанню добробуту і культурного рівня життя народу передбачено збільшити за п'ятиріччя капіталовкладення в народне господарство на 36—40 процентів. Вирішено значно підвищити ефективність капітальних вкладень. Мова йде насамперед про найбільш раціональне використання матеріальних і фінансових ресурсів, які виділяються на будівництво, з тим, щоб одержати максимальний приріст виробництва продукції на кожний карбованець вкладених коштів.

Передбачено прискорити темпи науково-технічного прогресу шляхом всебічного розвитку досліджень у найбільш перспективних галузях науки і скорочення строків випровадження у виробництво результатів наукових досліджень. У широких масштабах проводитиметься заміна ручної праці машинною, удосконалення галузевої і внутрігалузевої структури народного господарства. Належить створити і впровадити принципово нові знаряддя праці, матеріали і технологічні процеси, які б перевершували за своїми техніко-економічними показниками найкращі вітчизняні і світові досягнення.

Велика увага приділяється у новій п'ятирічці дальшому поліпшенню розміщення продуктивних сил, удосконаленню територіальних економічних зв'язків. Ставиться завдання підвищити роль союзних республік і місцевих Рад депутатів трудящих у розв'язанні цих питань. Як найважливіше завдання в галузі розміщення продуктивних сил і поліпшення територіальних пропорцій у народному господарстві висувається дальше прискорене освоєння природних ресурсів і нарощування економічного потенціалу східних районів. Визначено основні напрями дальшого розвитку господарства союзних республік та економічних районів країни.

Одним з головних резервів нашого дальшого зростання є підвищення рівня всієї роботи по управлінню виробництвом відповідно до вимог сучасного етапу комуністичного будівництва. Дальше удосконалення управління, планування і економічного стикування, застосування в цій галузі найновішої техніки, ще ширше залучення до управління економікою трудящих сприятимуть забезпеченню всебічної інтенсифікації суспільного виробництва і підвищення його ефективності. А це — основна лінійка економічного розвитку країни як на найближчі роки, так і на тривалу перспективу, найважливіша умова створення матеріально-технічної бази комунізму.

В успішному будівництві комунізму, зміцненні економічної могутності і обороноздатності соціалістичної Батьківщини Комуністична партія, весь наш народ бачать свій найважливіший інтернаціональний обов'язок. Радянський Союз і далі всебічно удосконалюватиме і розширтиме економічні й науково-технічні зв'язки з соціалістичними країнами в напрямі дальшого зміцнення співдружності, послідовної економічної інтеграції господарств країн — членів РЕВ. Ми будемо розвивати сталі зовнішньо-економічні і науково-технічні зв'язки з країнами Азії, Африки і Латинської Америки, які розвиваються. Дальшого розширення наберуть економічно виправдані зовнішньоторговельні і науково-технічні зв'язки з промислово розвинутими капіталістичними державами. Обсяг зовнішньоторговельного обороту за п'ять років збільшиться на 33—35 процентів.

Здійснення дев'ятого п'ятирічного плану, підкреслюється у проєк-

ті директив, матиме велике міжнародне значення. Зростання радянської економіки послужить дальшому зміцненню сил світової соціалістичної співдружності, знову продемонструє переваги планової соціалістичної системи господарства. Виконанням п'ятирічки радянський народ внесе гідний вклад у згуртування всіх сил, які борються за мир, демократію і соціалізм.

Визначні успіхи Країни Рад у боротьбі за перемогу комунізму, все, чим пишається радянський народ, що викликає захоплення трудящих планети, досягнуте в результаті самовідданої праці робітничого класу, колгоспного селянства, радянської інтелігенції, завдяки керівній і спрямовуючій ролі Комуністичної партії, яка твердо йде ленінським курсом, творчо керується безсмертними ідеями марксизму-ленінізму. Як свідомий, організуючий авангард суспільства, партія тісно зв'язана з найширшими масами трудящих, вона надає організованого і планомірного характеру всій роботі по будівництву комунізму в нашій країні.

Славною традицією партії став великий принцип, який заповідав Ленін, — радитись у найважливіших питаннях з комуністами, з усім радянським народом. Проект Директив XXIV з'їзду КПРС по дев'ятій п'ятирічці опубліковано за півтора місяця до його відкриття і винесено на обговорення всієї партії, всього народу. Він дістає одностайне схвалення радянських людей. Треба, щоб його основні напрями і завдання були ясні для кожного комуніста, для кожного трудящого. Праця — джерело багатства, і кожна радянська людина своєю працею наближає торжество комунізму.

ЦК компартій союзних республік, крайкоми, обкоми, міськкоми і райкоми партії, первинні партійні організації покликані розгорнути широку політичну й організаційську роботу, зв'язану з обговоренням проекту директив. Треба забезпечити виконання державних планів на всіх ділянках господарського будівництва, глибоко вникати в діяльність підприємств, колгоспів, радгоспів, критично аналізувати стан виробництва і виявляти резерви для підвищення його ефективності, добиватись якнайсуворішого додержання державної дисципліни.

Повсякденна активна боротьба партії, всього народу за виконання дев'ятого п'ятирічного плану забезпечить дальше зміцнення могутності нашої Батьківщини, наблизить завершення створення матеріально-технічної бази комунізму, воістак сприятиме формуванню комуністичних суспільних відносин, вихованню нової людини.

«Попереду нові рубежі комуністичного будівництва, — говорив у творчому поздоровленні радянському народові тов. Л. І. Брежнев. — Країна Рад вступає в дев'ять п'ятирічку, йде назустріч XXIV з'їзду Комуністичної партії Радянського Союзу. Ми твердо впевнені в тому, що радянські люди ознаменують з'їзд рідної партії дальшим піднесенням всенародного соціалістичного змагання, сприятимуть його рішення як свою кровну справу, докладуть усіх сил, знань, досвіду для успішного втілення їх у життя. У вірності ленінським заповітам, в керівництві Комуністичної партії — надійна гарантія нових великих перемог».

У ці дні по всій країні з новою силою шириться масовий всенародний рух за гідну зустріч наступного з'їзду. Основним змістом соціалістичного змагання стає цілеспрямована боротьба за високу ефективність виробництва. Окрілені досягнутими успіхами, натхнені перспективами, які відкриває дев'ята п'ятирічка, радянські люди вишукують додаткові резерви і можливість розвитку виробництва, підвищують свою трудову активність. Увесь наш народ, тісно згуртований навколо рідної партії, самовіддано працює над втіленням у життя її великих накреслень.

Під випробуванням керівництвом ленінської партії — до нових перемог комуністичного будівництва!

(Передова «Правди» за 15 лютого 1971 р.)

СОНЯЧНА МРІЯ ПОЕТЕСИ

У творчому арсеналі Лесі Українки чи не найперше місце належить образу сонця. Він то алегоричний, то символічний, часто густо виростає із прозорої метафори, він бадьоро-оптимістичний, обарвлений у багряне або ж червоне, і звучить як заклик до життя та боротьби. Він, цей образ, щоразу асоціюється, перегукується, сполучається з іншим наскрізним поетичним образом Лесі — з образом надії та віри — і в сукупності постає як єдиний, монолітний образ сонячної мрії, що містить у собі зерно громадського і літературного кредо поетеси.

Сонячна мрія Лесі Українки має конкретний філософський, матеріалістичний вираз. Це, передовсім, — самовіддане служіння трудовому народові, утвердження і відстоювання його ідеалів, революційне перетворення життя. Відсіль розуміння поетесою літератури і мистецтва, як чинника суспільних змагань, а митця — як їх провідця і речника. Слово для Лесі Українки, то «тверда криця, що серед бою так ясно іскриться», то «гострий, безжалісний меч, той, що здіймає вражі голови з плеч». Воно гартує гнів, дає сили для остаточної перемоги.

Такі поетичні декларації набирали значимості політичних закликів, використовувалися у конкретних умовах соціально-визвольного руху як агітаційний засіб. Кращим підтвердженням злободенності й революційної дійовості Лесині творчості служить те, що одна із строф вірша «Слово, чому ти не тверда криця?» у перекладі на російську мову була використана як епіграф до підпільної прокламації Організаційного комітету по скликанню другого з'їзду РСДРП, у якій визначалися найближчі перспективи соціал-демократичного руху в Росії.

Із сонячної мрії Лесі Українки про соціальну революцію виростає в її творчості прекрасний образ борця-революціонера, мужнього і хороброго перетворювача світу неправди і кривди на світ добра і справедливості. То — робітники, майстри, Принцеса і особливо Будівничий із політично загостреної «Осінньої казки». То нескорий Неофіт-раб із яскравої антирелігійної поеми-драми «В катакомбах». То — «одважний, вільний і непримиренний, покірний тільки правді і красі» митець із твору «У пущі». То — позитивні персонажі «Лісової пісні» і «Оргії», «Кассандри» і «На полі крові». То — ті прості «люди робочі», котрі запалюють «досвітні вогні», «що розсіяли темряву ночі».

Зріла Леся вся у політиці, в боротьбі, в безнастанному горніні. Вона читає і пропагує марксистську літературу, зближується із київською та львівською соціал-демократичними організаціями, дружить із марксистом Сергієм Мержинським, як особисте щастя переживає революційні події 1905 року — демонстрації на Невському проспекті в Петербурзі, барикадні бої на Красній Пресні в Москві, збройні виступи в Тбілісі, селянські заворушення на Полтавщині.

Хочу дихать вогнем, хочу жити твоєю весною,
а як прийдеться згинуть за теї — дарма, —
лягають на папір натхненні рядки.

Поезія Лесі Українки служила і служить трудовому народові, вчить, виховує, наснажує його. Вона стала другом і порадиником найбільш передового, найбільш революційного класу — класу робітників.

У дні, коли Україна проводжала свою геніальну дочку в останню путь, в Одесі відбулися масові сходки робітників. Більшовицькі агітатори говорили на них про Лесю, як про людину, що має заслуги перед визвольним громадським рухом взагалі і пролетарським зокрема. А з Миргорода було відправлено телеграму такого змісту: «До нас докотилася сумна звістка, що не стало в житті славної поетеси — Лесі Українки. З приводу смерті поетеси ми, робітники, прилучаємо свій голос до великого смутку України. Спи спокійно, наша сестро. Ти була Людиною і не даремно жила на світі. Твоя муза знайшла співчуття і в душі робітника».

Сонячна мрія Лесі — то наша сучасність, то наше сьогоднішнє буття. Про нього вона думала, ним жила, боротьбі за нього віддала свої сили. В цьому її довічна слава.

І. ДУЗЬ,
доктор філологічних наук.

...і Одеський університет

З 1888 по 1913 рік Леся Українка майже щорічно, а іноді по два-три рази на рік бувала в Одесі. Восени 1889 року в Одесі поетеса зав'язала знайомство з одескими студентами. В листі до брата Михайла, писаному в Одесі в жовтні 1889 року, відповідаючи на запит, чи не знає вона одеситів, які могли б перекладати твори світової літератури українською мовою, Леся писала, що недавно познайомилася з двома студентами - українцями і має велику надію від них або через них дещо дістати.

Цими двома були студенти природничого відділення фізико-математичного факультету. Саме студентів-природників, бо серед студентів-природників були особливо живими традиції наукового матеріалізму й вольнолюбства, проповідувани протягом ряду років І. І. Мечниковим та його послідовниками з університетських кафедр. Обидва студенти, яких називала Леся Українка в листі, брали участь у студентських заворушеннях. Це були юнаки з Поділля М. Лосятинський та Д. Заболотний.

У листопаді 1889 року на квартирі у Заболотного було зроблено обшук, за участь у студентських «безпорядках» йому загрозувало адміністративне покарання.

Д. Заболотний і М. Лосятинський були своїми людьми в родині М. Ф. Комарова, де зупинялася Леся Українка в перші приїзди до Одеси.

В листі до брата, писаному 26—28 листопада 1889 р. в Колодяжному, Леся Українка, не знаючи ще про студентські заворушення в Одесі, повідомляє, що Лосятинський міг би перекладати з російської, польської і з німецької і що через свою подругу Маргариту, дочку М. В. Комарова, попросити його перекласти що-небудь з того, що буде намічено. Згадує Леся в цьому листі і про Заболотного, який «пише українські вірші», але вона їх не читала і теж збирається попросити Маргариту «виставити дещо з його віршів...». Тепер ми здогадуємось, що стало на перешкоді зміцненню цих зв'язків...

Третьою особою, що зв'язувала Лесю Українку з Одеським університетом, був Михайло Дмитрович Сидоренко. Син робітника-залізничника.

М. Сидоренко, як засвідчують архівні матеріали, також займався «усною пропагандою і з цією метою відвідував трактири, де збирались молоді люди робітничого класу», за що був висланий розпорядженням тимчасового

(Закінчення на 3-й стор.)

НАУКОВА СЕСІЯ

Наш університет відзначає 100-річчя з дня народження Лесі Українки науковою сесією. Вона відкрилась 18 лютого о 7-й годині вечора в конференц-залі вступним словом голови університетського ювілейного комітету доктора філологічних наук В. В. Фащенко. З доповідями виступають: професор А. В. Недзвідський — «Назустріч Леніну й лєнінцям» і доцент І. Є. Саєнко — «Соціалістичний ідеал у поглядах і в творчості Лесі Українки».

Наступного дня — 19 лютого — конференція продовжує свою роботу по секціях, які засідають в приміщенні філологічного факультету. Працюють цього дня дві секції: творчості Лесі Українки і літературних зв'язків, на яких має бути заслухано близько 20 доповідей. До участі в конференції зголосилися працівники педагогічних інститутів нашої зони: доцент Л. Л. Ленюк (Одеський пединститут), М. К. Смоленчук (Кіровоград), доцент Н. О. Левашова, доцент М. М. Федірко, Л. К. Ремішевська (Херсон).

Шкільно-методичну секцію передбачається провести ввечері 20 лютого разом з обласним інститутом вдосконалення кваліфікації вчителів. Тут поруч з працівниками Одеського університету — кандидатом філологічних наук Є. М. Прісовським, аспірантом М. П. Ткачуком та іншими виступлять з доповідями вчительки одеських шкіл — вихованки нашого університету Ганна Троянська та Марія Сівацька-Земцева.

Заключне засідання конференції 20 лютого буде водночас і загальноуніверситетським ювілейним вечором. Тут з доповіддю «Поетеса й драматург прометеївської сили» виступить доктор філологічних наук І. М. Дузь. Відбудеться далі великий концерт з участю артистів одеських театрів, нашої художньої самодіяльності та зведеного хору консерваторії і музичного училища, що виступить з тематичною програмою з творів Леонтовича — композитора, творця близького Лесі Українці.

Наступник і попередниця

За силою мистецького подвигу Леся Українка належить до письменників Шевченкового ряду. Цікаво й інше — за вибуховістю самого творчого процесу вона дуже часто наближалася на вершинах своєї творчості до генія нової української літератури.

Ця думка належить західноукраїнському митцеві і вченому, що був виразником революційної літератури 20—30-х рр. в умовах польської Польщі — Степанові Тудору. Розкриваючи таємниці народження пісні у спілці з мотивом

поетичних роздумів над власною творчістю, притаманним письменниці, автор статті «Вихід слова» відкриває чимало цікавих граней творчої індивідуальності та світової величі Лесі Українки.

Вона стала духом поезії. «В цьому саме і прихована одна з таємниць творчого і поетичного хисту, яка полягає в тому, що в свідомості поета метафора стає кров'ю і тілом, що проситься до рук поета, немов жменя весняної ріллі, вологої і теплої, пахучої, немов росяна квітка, не зірвана ще

з гілки».

Невгамне вогнище творчості в душі поетеси — це справжнє внутрішнє спілковите згоряння, болісний процес і водночас священний обов'язок. Звідси наскрізний образ свічки, що вибухала справжнім полум'ям творчого натхнення. Звідси дізнання: «Вже нехай ніхто не скаже, що я «не горівши, не болівши» здобуваю собі «лаври», бо такі в буквальному значенні горю і болю кожнісінький раз (коли творю)».

В циклі «Ритми», в драмі «Лісо-

ва пісня», в ряді самохарактеристик Леся Українка відкрила «діалектичний вузол поезії», в якому були зібрані всі суперечності творчого процесу: те, що він проклятий і водночас такий бажаний, що спалює організм, мов вогонь, і разом з тим лікує, що неволить як справжній деспот, але і дає радість визволення, непереможний, нічим не приборканий в своїй стихії і водночас взятий в залізні рамки форми і мужньої волі».

Не випадково проблему громадського призначення мистецтва, ролі творчості в житті поета і людини взагалі авторка опанувала в зв'язку з історією боротьби наро-

ду, в честь вільної пісні піднесла як честь мужньої і гордої людини, яка переборює власну слабкість, безсилля хворобливого стану, долає внутрішню кровотечу заради нового відродження. І в цьому — свідомому внутрішньому борінні, в явищі поетичного акту, в якому згоряла вона сама, немов в тілесному вогні, — полягав справжній героїзм, за який Іван Франко називав Лесю Українку єдиним мужчиною серед українських поетів на зламі двох століть.

В. САЄНКО,
викладач кафедри української літератури.

...і Одеський університет

(Закінчення. Поч. на 2-й стор.)

Одеського генерал-губернатора до Східного Сибіру без строку. В січні 1881 року йому було дозволено проживати скрізь, за винятком Одеського генерал-губернаторства. Лише після того, як циркулярним листом департаменту поліції від 30.XI.1881 р. повідомлялось про звільнення М. Сидоренка з-під нагляду поліції, Одеський генерал-губернатор визнав можливим дозволити йому жити в Одесі. 7 червня 1882 року М. Сидоренко був знову зарахований до числа студентів і закінчив його в 1886 році.

М. Д. Сидоренко успішно закінчив Одеський університет у 1886 р. зі званням кандидата природничих наук, але як політично неблагонадійний не міг бути залишений в університеті для підготовки до професорського звання.

Після Жовтневої революції М. Д. Сидоренко працював в Одеському сільськогосподарському інституті, де був деканом загального факультету з 1921 по 1923 р., а також в Інституті народної освіти, у Фармацевтичному інституті, де працював до самої смерті (помер у березні 1927 р.).

Дружиною М. Д. Сидоренка була Маргарита, дочка М. Ф. Комарова і подруга Лесі Українки. Після одруження Маргарити в 1893 році Леся Українка часто під час своїх приїздів до Одеси знаходила притулок у Сидоренків. Наведені біографічні дані про М. Д. Сидоренка, як і про Д. К. Заболотного, дають змогу уявити коло розмов під час перебування Лесі Українки в Одесі в родині Комарова і Сидоренка. На жаль, зв'язки Лесі Українки з Одеським університетом встановлюються сьогодні з великими труднощами і дуже неповно. Причиною цього є те, що листування поетеси з одеськими адресатами — М. Ф. Комаровим, Г. М. Комаровою (Галиною Комарівною, поетесою), М. М. Комаровою-Сидоренко, М. Д. Сидоренком, а також можливі спогади загублено. Будемо сподіватись, що не втрачені вони уявляють про роль Одеси загалом і Одеського університету зокрема в світоглядно-творчому розвитку видатної дочки українського народу будуть докладнішими.

П. ДАНИЛКО, доцент,
І. САЄНКО, доцент.

Леся Українка з братом Михайлом і Маргаритою Комаровою. Одеса. 1889 р.

СПАДЩИНА Лесі Українки, як і спадщина її попередників та сучасників — Тараса Шевченка, Івана Франка, Михайла Коцюбинського, з року в рік залишаються в центрі уваги молодих дослідників, дипломників філологічного факультету. Тільки за останні два роки дістали схвальні відгуки рецензентів і державних комісій дванадцять дипломних робіт, присвячених творчості Лесі Українки. Тематика і проблематика досліджень

письменниці, так і не менш інтенсивна творчість драматургічна, з її розвиненим інтелектуальним началом, філософською наснаженістю, борінням ідей, рухом напруженої думки. Вона вимагає добре підготовленого читача і уважного дослідника. Кваліфікованість кращих студентів у літературному відношенні, як наслідок багаторічної праці викладачів, доцентів, професорів кафедр, допомогла їм розв'язати теми мало досліджені у літературознавстві. Рецензія

творів Лесі Українки з сучасною західноєвропейською літературою, тематична спільність в ньому і принципова відмінність, місце письменниці в літературі народів СРСР та світової літератури.

Виявляючи знання зарубіжної та вітчизняної літератури, розуміння проблеми літературної спадкоємності, проблеми традицій і новаторства. «Л. Кравченко виявила свою обізнаність з зарубіжною літературою, російською та чималі знання літератури україн-

Благословенне слово, що гартує

найрізноманітніша. «Епістолярна спадщина Лесі Українки як автобіографічне та літературно-критичне джерело» (О. Кириченко), «Епічна проблематика в драматургії Лесі Українки» (Л. Біла), «Мрія в естетичних поглядах і творчості Лесі Українки» (В. Орленко), «Образ Лесі Українки в українській радянській літературі» (Р. Росовська) та інші. Змістом досліджень дипломних робіт є як інтенсивна поетична, публіцистична, літературно-критична творчість

професора В. В. Фащенко на дипломну роботу Є. Суходолі «Музика в житті і творчості Лесі Українки», доцента І. Є. Саєнка на роботу І. Швець-Мазурик «Засоби мовної характеристики образів драми «Лісова пісня», доцента Є. М. Прісовського на дипломну роботу Р. Донченко «Драматична поема «У луцці» та інші констатують в студентських дослідженнях еволюцію до поглиблення художнього аналізу творів, вільнішого оперування філософськими, соціологічними, мистецькими узагальненнями.

В дипломних роботах широко досліджується тематичний перегук

ської, — пише про дипломну роботу «Світовий образ Прометея і його розвиток в українській літературі» доцент П. Т. Маркушевський, — заслуговує на схвалення прагнення дипломниці розкрити те нове, що привнесив наступник в створюваний ним образ Прометея, тобто показати еволюцію цього образу в літературі».

Леся Українка належить до тих великих митців слова, твори яких кожне молоде покоління читає своєму, знаходить в них те, що не було прочитане попередниками.

Л. ХОЛОДЕНКО,
ст. лаборант.

Лекції, доповіді

Назустріч ювілею члени кафедри української літератури виступають з лекціями про творчість Лесі Українки на підприємствах та в робітничих клубах Одеси, в колгоспах області. З участю членів кафедри проведена наукова театрознавча конференція Українським театральним товариством. Тут шлося, насамперед, про Лесю, як драматурга, про сценічну історію її п'єс.

Наприкінці лютого в Будинку вчених відбудеться наукова сесія семінару педагогів-філологів, який працює тут під керівництвом проф. А. В. Недзвідського. Серед доповідачів чимало вчителів з периферії.

Будинок № 21 по вулиці Челюскінців, в якому зупинялася Леся Українка в час перебування в Одесі. На другому поверсі — балкон — квартира Сидоренків.

ВІДГОМІН В РАДЯНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ

Леся Українка володіла гостро сучасним поетичним талантом, бо вміла поєднати в своїй творчості найблищий інтелектуальний зміст з виразною, гострою емоційністю. Її сучасність — в пильній увазі до тих проблем, які хвилюють нас і сьогодні: доля народу й людської особистості, завдання громадянина, митця, місце його в лавах борців. Справді, по-сучасному ставить і розв'язує вона значні філософські, морально-етичні проблеми, підносячи їх до рівня важливих проблем громадсько-політичного життя. Саме таке спрямування Лесині поезії й ріднить її з сучасністю, з лірикою 60-х років.

«Непереможно прагну я поставити там високу червону корогу, де й сам орел гніздо не сміє звити» — в цьому романтичному пориві до висот творчості, до висот громадянської діяльності, в цій героїзації революційного пориву — суть Лесі Українки, що так імпонує радянським митцям.

А мені ж — по зорі треба.
Ген яскріють кришталеві.
Зачиняю браму ночі,
відчиняю двері днів.
Я зіздар, іду до праці.

Так стужився я за нею!
А як зір для всіх не стане,
спалахну я сам зорею!
Коли читаєш ці рядки Романа Лубківського, відчуваєш все ту ж високу емоційну настрояність поета, оте могутнє прагнення повної самовіддачі труду, творчості, революції — в ім'я Людини.

Буремність Лесиних емоцій, могуття її думки розкриваються через повільні образів, якими характеризує вона свої вимоги до поетичного слова.

Вражайте, ріжете, навіть убивайте,
Не будьте тільки дощиком осіннім.
Палайте, чи паліть, та не в'яліть!

Оцю ж високу відповідальність за свою громадянську місію поета, це загострене відчуття свого обов'язку перед людством відчуваємо в так само нестримно емоційних рядках Андрія Малишка. І в нього, як і в Лесі Українки, зустрічаємося з наростанням почуття, коли кожен новий образ несе на собі все сильніше смислове й емоційне навантаження:
Серце, мій сурмач,

Моя струна, як треба —
то подвійся!
Вдсятерись, як треба плакати —
плач,
Пали, гнівись, лиш з правди
не посміяйся!

Ідеться не про текстуальні збіги, запозичення (іх тут немає), а про єдність етичних ідеалів, про сприйняття від великої попередниці й творчо розвиненої гостроти реакції на добро і зло — ту гостроту, без якої немає поета.

Часто звертаються наші поети і до відтворення образу поетеси, при чому кожен робить це по-своєму, глибоко індивідуально.

М. Рильський (вірш «На відкриття музею Лесі Українки»), підносячи тему гордості і ніжності, мужності і жіночості, що так органічно поєднувались у творчості поетеси, живе у світі її образів, уміє природно вплітати їх у тканину свого вірша або ж творити свої, але витримані в Лесиному дусі образи.

Д. Павличко (вірш «Кожному і собі (читачеві Лесі Українки)» не використовує образів її поезії, але, надихаючись глибиною її думки, запалюючись вогнем її почуттів, теж говорить про поетесу як

про високий взірць мужності для кожного свідомого громадянина. Він цілком справедливо наголошує на всесвітньому значенні її творчості, бо й справді, Леся, як Т. Шевченко, І. Франко виводила український народ, його слово на широкі простори світової культури.

І. Драч («Прометеева наречена») теж не вводить у свій вірш Лесину лексику, не використовує її образну систему. Але він внутрішнім поетичним слухом вслухається в мелодію її поезії. І тому в його творі, своєрідно й гостро асоціативно відтворені звучать то тиха нічна мелодія, то неспокійна, тривожна мелодія досвітніх вогнів. Він робить те протиставлення, якого немає в творчості Лесі Українки, але яке б могло в неї бути. Ця антитеза — цілком у її дусі: Перелесник і Прометей. Випадкове, тимчасове, легковажне, що веде до зради й запроданства, — і до кінця мужне, нескорене, вірне начало в людській поведінці. І сама Леся названа Драчем Прометеевою нареченою.

Велика любов до рідного краю, що була законом для Лесі Українки, як і глибокий інтернаціоналізм її, — мотиви, яскраво відчутні в поезії Василя Симоненка. «Будь проклята кров ледача, не за рідний край пролита», — заявила Леся Українка, причому си-

нонімом до поняття «рідний край» виступає в неї далі «чесний стяг». Хіба ж не так само принципово, відверто і гостро звучать Симоненкові слова:

Хто тебе любов'ю обікраде,
Хто твої турботи обміне,
Хай того земне тяжіння зрадить
І з прокляттям безвість
проковтне!
(«Земле рідна!..»)

А ще, здається мені, молодий поет вчився в Лесі її героїчного, гордого оптимізму — оптимізму людини з трагічною долею, людини, що, долаючи хворобу, смерть, вміла дивитись на життя очима світлими і чистими, вміла оцінювати життя здоровим розумом бійця і трударя. Симоненко, як і Леся, вмів «крізь сльози сміятись», умів жити повнокровним людським життям.

Так, Лесин дух нескореної людяності, високої громадянської мужності живе й житиме між нами, народжуючи нових героїв.

Є. ПРИСОВСЬКИЙ,
кандидат філологічних наук.

Розворот підготовлений колективним кореспондентом редакції газети «За наукові кадри» — кафедрою історії української літератури філологічного факультету.

На Одеській сцені

Самобутня за своїм характером, розмаїта за жанровими ознаками драматургічна спадщина Лесі Українки сповнена життєствердженням, гостротою поставлених філософських, морально-етичних проблем. П'єси Лесі Українки проймає пафос боротьби проти всякої тиранії («Хай згинє цар!»), засудження безвілля, потурання насильству. Прометеїзм опромінює драматичні твори Лесі Українки, як і всю її творчість, її життєвий шлях.

Одеський глядач вперше зустрівся з драматургією Лесі Українки на своїй сцені в середині 20-х років, коли держдрама (нині театр ім. Жовтневої революції) поставив її «Лісову пісню». На виставу тоді лягала винятково велика відповідальність. Вона мала ідейно обеззброїти критиків-вульгаризаторів, які упереджено ставились до цього твору, як і багатьох інших з класичної спадщини. Дехто тоді бачив в «Лісовій пісні» лише «селянський романтизм тодішньої української інтелігенції», інші — символічну драму, яка навіряд чи зможе знайти відгук в думках, почуттях, настроях радянського глядача.

Для здійснення вистави керівництво театру запросило з Києва режисера Євгена Коханенка, який вже здійснив ряд вистав цієї драми. Оформлював спектакль київський художник Драк. Вистава була підготовлена за місяць. Як згадує виконавець ролі Лукаша Кость Блакитний, одеська вистава була витримана в плані казки-сновиду, вона провадилась в м'якій ліричній тональності, в ній органічно зливались ритм мови, руху музики.

Поліну Нятку до того знали як хорошу гостро-характерну актрису з тяжінням до комедійного і раптово — лірико-драматична Мавка. Образ у її виконанні схвально прийнятий глядачем і театральною критикою. Вона зуміла сповити свою героїню істинним ліризмом, який часом переходив у хвилюючий драматизм.

Критика схвально відзначала гру Б. Чернова (Перелесник), Є. Пономаренка (Куць), О. Ковалевської (польова русалка), О. Кропивницької (водяна русалка), І. Троскота (Той, що в скелі сидить) й ін. Посилуючи антитезу добра і зла, в яскравій побутовій манері творила свої образи Л. Мацієвська (мати), І. Замичковський (дядько Лев), Є. Кротевич-Жейнова (Килина).

Вдруге звернувся до Лесі Українки цей же театр перед війною. І знову було поставлено «Лісову пісню». Нова режисюра, нові виконавці. Постановка Валерія Довбишенка, художнє оформлення — М. Уманського та А. Борвкіна, музика В. Штайгера.

Театр переконливо доносив до масового глядача поривання драматурга до світлого, широко поетичного в людському житті і засуджував все міщанське, обивательське, обмежене самозаволення. Мрійливою, м'яко поетичною, правдивою у своєму коханні і муках була Катерина Загорянська ан

Спектакль, високо оцінений театральною громадськістю, мабуть, довго утримувався б в активі труппи та в червневі дні 1941 року судилось йому припинити своє існування.

Пройде чимало часу і звернеться знову театр до спадщини Лесі Українки, на цей раз вже до її «Камінного господаря» (режисер Є. Кара-Гяур, художник М. Маткович). Українська письменниця внесла своє в трактування відомого в літературі образу Дон Жуана. В ім'я досягнення влади над іншими «лицар свободи» Дон Жу-

Сцена з вистави «Лісова пісня» в Одеській держдрамі. Мавка — П. Нятка, Лукаш — К. Блакитний. (1928 р.).

(Мавка). Ряд цікавих знахідок було у виконавців Лукаша (Л. Луценко, П. Яригін). Повної гармонії з навколишньою природою, сповнений народної мудрості був дядько Лев у виконанні Йосипа Маяка. В свій час Остап Вишня з приводу дядька Лева-Маяка, наголошуючи на його високій мистецькій майстерності висловлював бажання: «хочеться, щоб він весь час був на сцені».

Чимало тоді досяг Г. Бабенко (Перелесник), І. Твердохліб (Лісовик), Б. Михалевич (водяна русалка). Світові краси людської письменниці протиставила важку буденщину, міщанську заскоружість. У викривальному плані вели свої ролі Г. Мецєрська (мати), Н. Ващенко (Килина).

Свій твір Леся Українка спрямувала проти буржуазного індивідуалізму, проти фальшивого культу надлюдини.

Донна Анна (Т. Ходаченко) вступала у виставі до егоїстично-холодна, то жорстока, то лірична, то пристрасна. Наголошуючи на силі й волі Дон Жуана, на його владолубстві, артист Л. Луценко переконливо розкривав прагнення героя скинути з себе пута громадських обов'язків. Розмірено-холодним, вкрай владолубним і честолюбним, розсудливим був командор у виконанні Л. Задіпрорського. То була велика удача актора. Цікавим був образ Сганареля (Г. Бражко), Долорес (Л. Васильєва) й ін. Театральна критика побачила у виставі «Камінного

господаря» серйозну творчу роботу театру.

До цієї ж п'єси Лесі Українки з часом звернеться самодіяльний колектив Одеського палацу культури ім. Лесі Українки (режисер В. Люстгартен, художник Є. Кордонський).

До 50-річчя з дня смерті письменниці театр опери та балету поставив балет М. Скорульського «Лісова пісня». Змістовна, винятково мелодійна музика, драматичний сюжет, його феєричний характер давали широкі можливості балетмейстрові М. Трегубову у створенні цього ліро-епічного танцювального полотна. У виставі зберігалась драматургія письменниці. Акценти зводились до найточнішої передачі поезії Лесі Українки танцювальними засобами. Оформив спектакль П. Злочевський, диригував — Є. Русінов.

Балетна пара — І. Михайличенко та М. Серєда знайшли оригінальні, художньо цікаві вирішення у передачі поривань, настроїв, почуттів своїх героїв. Неодноразово відзначалось зріле і вдумливе виконання Н. Козлової (Килина), В. Новицького (Той, що пребірює) В. Кирилова (Перелесник), Г. Зінгера (Куць), С. Осеніні (во-

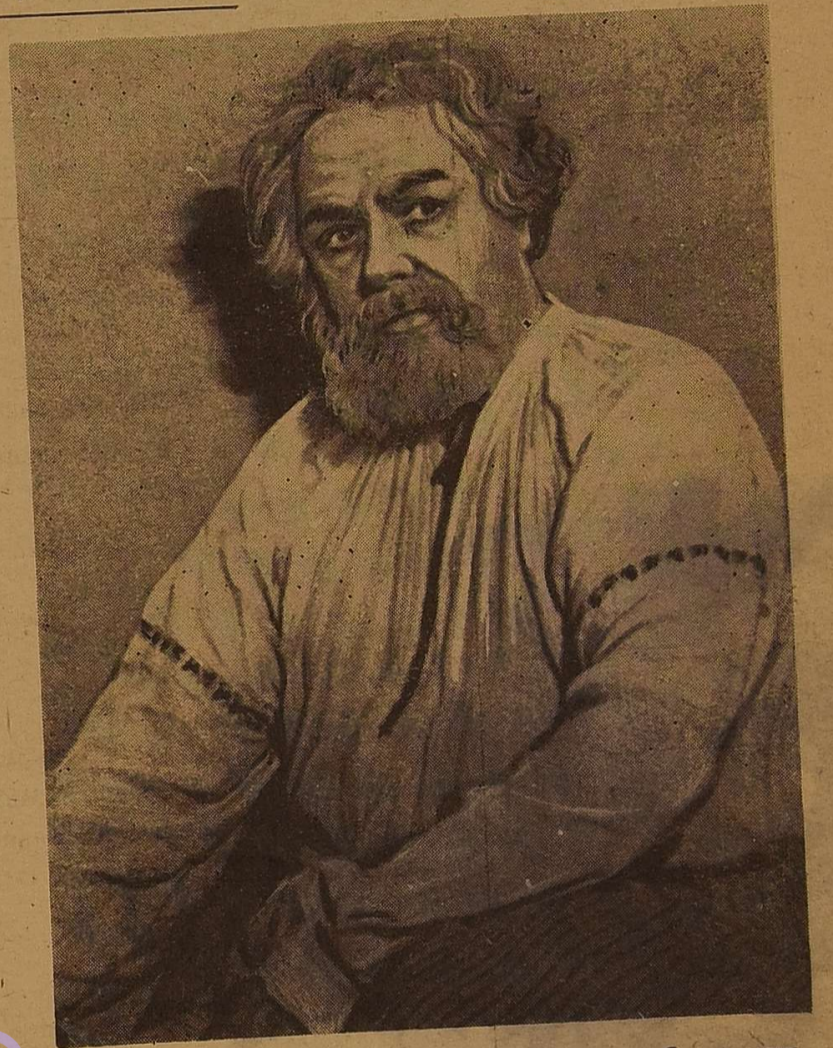
дяна русалка), З. Баєвої (польова русалка). Злагоджено, в поетичній настроєності танцював кардебалет. Особливо вражали танці польових русалок, вальс сніжинок.

Зокремими виставами творів Лесі Українки одеський глядач мав можливість познайомитись під час гастролей різних театрів.

Так, власне, вперше одеський глядач побачив драматургію Лесі Українки ще в 1900 році. Тоді було показано «Блакитну троянду» трупю М. Кропивницького. В нашу радянську добу до Одеси привозив «Камінного господаря» Київський театр ім. Лесі Українки, «Блакитну троянду» недавно — Львівський драматичний театр ім. М. Заньковецької.

Перегортаючи сторінку за сторінкою театральний літопис нашого міста, ми з повним правом можемо сказати, що Одеса зробила свій внесок в сценічне освоєння драматургічної спадщини Лесі Українки і наш глядач по достоїнству оцінив труд мистецьких колективів, місцевих і приїжджих, залишився їм вдячним за звернення до величній спадщини великої письменниці.

П. МАРКУШЕВСЬКИЙ,
доцент.

Дядько Лев (вистава «Лісова пісня» в Одеському театрі ім. Жовтневої революції) — Й. Маяк (1940).

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

НОВІ ВИДАННЯ

В зв'язку з наближенням великої дати в житті радянського народу і всього прогресивного людства — XXIV з'їзду КПРС, переглядаєш ще і ще раз документи й матеріали, книги та збірники, що фіксують титанічну роботу партії протягом її великого й героїчного шляху, які надійшли останнім часом до наукової бібліотеки нашого вузу. Всі вони видані Політвидавом в 1970 році.

Велику роботу по збиранню та опублікуванню документів і матеріалів з історії КПРС провадить Інститут марксизму-ленінізму при ЦК КПРС. Восьмим, доповненим і виправленим виданням вийшов том 3 «Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», який з січня 1924 р. по листопад 1927 р. містить найважливіші документи В документах відображені економічна політика партії, заходи по відродженню народного господарства країни та здійсненню соціалістичних перетворень. В документах відображена різнобічна ро-

бота партії у вирішенні корінних завдань соціалістичного будівництва — індустріалізації країни, підготовки умов суцільної колективізації, здійсненню культурної революції, зміцненню міжнародного становища Радянської держави, велика теоретична робота партії. Склад документів у порівнянні з попереднім виданням розширюється в багатьох документах розкривається антипартійна діяльність троцькістсько-зінов'ївського блоку.

Черговий сьомий том збірника документів «Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам» містить основні документи вищих органів партії та Радянської держави з питань промисловості, сільського господарства, будівництва, транспорту, торгівлі, фінансів, організації управління та планування народного господарства і його окремих галузей та з інших господарських питань з липня 1968 по 1969 рр. Всі документи, що ввійшли до тому, є діючими.

Третім переробленим виданням

вийшов перший випуск наукового посібника «История Коммунистической партии Советского Союза», що охоплює період з 1883 р. по лютий 1917 р.

До збірника «Борьба В. И. Ленина и Коммунистической партии Советского Союза против троцкизма», підготовленого Інститутом марксизму-ленінізму при ЦК КПРС, увійшли твори В. І. Леніна, постанови з'їздів і конференцій Комуністичної партії, пленумів ЦК, що визначають сутність троцькізму як антимаркєстської, опортуністичної течії, розкривають його підривному діяльність проти Комуністичної партії, відображають зв'язок троцькізму з опортуністичними лідерами II Інтернаціоналу, ревізіоністськими, антирадянськими течіями і тупами в робітничих партіях різних країн.

Збірник «Против буржуазных фальсификаторов истории и политики КПСС» включає статті з найбільш актуальних проблем історії, теорії і політики КПРС, що підлягають найбільшій фальсифікації в буржуазній історіографії. Ці статті були в різний час опубліковані в журналі «Вопросы истории КПСС». В цій збірці вони допрацьовані авторами, враховуючи найновіші досягнення науки й останні матеріали, що з'явилися в

буржуазній історіографії.

В монографії кандидата історичних наук В. Ф. Сбитова «КПСС — боевой авангард строителей коммунизма» аналізується та узагальнюється великий фактичний матеріал про роботу партії по керівництву різноманітним процесом створення матеріально-технічної бази комунізму, про комуністичне виховання радянських людей. Теоретичні положення, що наводить автор, підкріплюються даними соціологічних досліджень, в яких автор брав участь будучи членом Радянської соціологічної асоціації.

У серії «Герои Советской Родины» вийшла книга журналістів Л. Ключника та Б. Зав'ялова «Г. И. Петровский» — про радянського державного і партійного діяча, одного з видатних керівників КП України і Української Радянської Республіки.

В цій же серії вийшов художньо-документальний нарис Б. Могилювського «Призвание инженера Красина», присвячений видатному діячеві більшовицької партії, найкрупнішому вітчизняному інженеру-енергетику, блискучому радянському дипломату першого призову.

О. НОТКІНА.

Зустріч баскетболістів

В період зимових канікул збірні баскетбольні команди університету провели товариські зустрічі в м. Мінську з кращими вузівськими командами Білорусії.

Першого дня наші команди зустрілись з срібними призерами в зів Білорусії студентами Мінського педагогічного інституту імені Горького. Під час гри чоловічих команд ініціатива була на боці наших студентів, де застрільниками були майстер спорту СРСР студент п'ятого курсу механіко-математичного факультету Костянтин Дізов і студент третього курсу геолого-географічного факультету Аркадій Гузенко. Наші студенти в цій гри були сильнішими і заслужено перемогли — 59:55.

Другого дня наші команди зустрілись з чемпіонами вузів Білорусії, студентами державного інституту фізичної культури. В зустрічі чоловічих команд перемогли мінчани з рахунком 64:55.

В гри жіночих команд перевага до останньої хвилини була на боці наших дівчат, а на останніх секундах гри перемога була упушена.

Гри з мінчанами ми проведемо в травні ц. р. в м. Одесі.

Ю. ШІКЕР.